

Populismens grænser. Det muslimske tørklæde, demokrati og accept af forskellighed

Birte Siim. Aalborg Universitet

Siim@ihis.aau.dk

”Bestil en forsker”,

Aarhus Katedralskole 22.april, 2010

Disposition

1. *Demokrati, multikulturalisme og kvinders rettigheder*
2. *VEIL-projektet: <http://www.veil-project.eu/>*
3. *Argumenter i en danske debat*
4. *Forskelle mellem Danmark og Norge*
5. *Demokrati og mangfoldighed - debat*
6. *Konklusion*

Demokratiske udfordringer

1. *Multikulturalisme* – hvordan kan demokratiet trives med en broget flok af kulturerer?
2. *Nærdemokrati* – individets rettigheder skærper ønsket om direkte demokratisk indflydelse
3. *Globalt demokrati* – Er det muligt at tale om et europæisk eller endda et globalt demokrati?
4. *Det præsentative demokrati* – i stedet for at repræsentere borgerne ender politikerne med at præsentere sig for borgerne

(Ole Thyssen i Demokratikanon, s 87, 2008)

Multikulturalismens udfordringer

- *Udfordringer til velfærdsstaten* - integration på arbejdsmarkedet og lige sociale rettigheder
- *Kulturelle udfordringer* – mellem pluralisme/ respekt for mindretals kultur og religion og assimilation/tilpasning til danske værdier
- *Demokratiske udfordringer* – at give mindretal politisk indflydelse og stemme i den offentlige debat
- *Multikulturalisme udfordrer sammenhængskraften* - sætter den danske selvforståelse til debat: hvem vi er og gerne vil være?

Danske Camilla
Marlene Jensen på en
fjern ø i Caribien med
Laurae Smith, som hun
formentlig deler familie-
rødder med

ty & Differences
nocracies

Multikulturalisme og kvinders rettigheder

- *S, M. Okin*: 'Multikulturalisme er dårligt for kvinder' – statens beskyttelse af minoritetsgruppers rettigheder cementerer uligheder mellem køn
- *Okins præmis*: At kulturelle mindretal har en patriarkalsk kultur; at deres religion, familie og kultur er problemet
- *Alternativet*: Komparative analyser af relationen mellem majoritet og minoriteter i forskellige samfund.

Et demokratisk perspektiv på multikulturalisme og kvinders rettigheder

- **S.M.Okin** (2005): Spænding mellem kultur & køn bør løses demokratisk ved kvinders deltagelse i beslutninger om minoritetsrettigheder
- **A.Phillips** (2005) – køn og kultur er ikke dybe værdi-konflikter men politiske konflikter, der begge angår principper om frihed/lighed
- **Regulering, exit eller voice** - værdikonflikter bør ikke løses gennem forbud men via dialog med minoritetskvinder som politiske aktører

VEIL: Debat om kultur, køn og religion i Europe

- Muslimske tørklæder er et synligt symbol på religiøse og kulturelle forskelle i Vesteuropa. Kvinder med tørklæde eller anden form for tildækning af kroppen er blevet symboler på disse konflikter.
- Hvordan kan forskelle i betydning og regulering af religiøse og kulturelle symboler fx det Muslimske tørklæde forklares?

Regulering af det muslimske tørklæde i Europa

Modeller for regulering af tørklæder :

- a) imødekommende regulering – DK, UK, Grækenland og Østrig
- b) blød selektiv regulering af niqab og burka – fx Holland
- c) forbud en undtagelse- – fx Frankrig og Tyrkiet - få tyske delstater.
- *Danmark* har en relativt imødekommende model for tørklæder i offentligheden – en restriktiv model på private arbejdspladser

Stat-kirke relationer

1. *Den restriktive sekulære model:* Frankrig og Tyrkiet har adskillelse mellem stat og kirke
2. *Statskirke lande med liberale reguleringer:* UK, Østrig, Grækenland og DK
3. *Forbundsstaten Tyskland:* Har tre tolkninger af principper om religionsfrihed & staten neutralitet
4. *Holland:* En tradition for religiøs pluralisme, dvs. et princip om at alle trossamfund har lige rettigheder, fx til statstilskud og repræsentation

'Det muslimske tørklæde'- En debat om religiøs diskrimination

Regulering på det private arbejdsmarked:

- *Danmark* – ret til at bære et tørklæde på arbejde af religiøse grunde pga. princippet om ikke-diskrimination overfor arbejdsgiverens ret til at forbyde tørklæder begrundet i 'dresscode'
- *Norge* – arbejdsgiveren tabte retten til at forbyde tørklæder pga princippet om *ikke-diskrimination* af religiøse mindretal og *indirekte* diskrimination af kvinder

Hvorfor forskellige fortolkninger af religionsfrihed i Norge og Danmark?

- Det norske *likestillings- og diskriminationsombud* havde magten til at afgøre sagen
- *MIRA-centret* – som organiserer indvandrerkvinder spillede en central rolle
- Norsk tradition for *religiøs pluralisme* kan også have spillet en rolle
- Stærk norsk *likestillingslovgivning* spillede en rolle – tradition for 'state feminism'

Fortolkning af den danske case

- Den danske case blev afgjort af *Højesteret* – en juridisk dom - ingen Ombud
- DK mangler en stærk national organisering af indvandrerkvinder
- DK har ingen tradition for religiøs pluralisme og ikke-diskriminationslovg.
- DK har en relativ *svag ligestillingslovgivning* – stærk praksis?

Mediedebatten om tørklæder

- **DF og Kvinder for Frihed:** Forbud mod det muslimske tørklæde i medier og i folketinget (Asmaa Abdol-Hamid) – det er (kvinde)undertrykkende
- **Feministisk Forum** – en sejr for etnisk ligestilling - debatten en kamp om retten til at definere danske værdier

THI KENDES FOR RET

UNDERKASTELSE

Det islamiske hovedteklæde er symbolet på kvindens underkastelse. Islamisterne bruger det som stærkt og tydeligt tegn på troens dominans over både mænd og kvinder, muslimer og ikke-muslimer.

Det drejer sig ikke om "30 gram stof". Det drejer sig om tyranni og underkastelse.

Et flertal i Folketinget vil acceptere det i folketingsalen. Og Domstolstyrelsen har besluttet, at du som borger fremover skal acceptere, at du i retten møder en dommer indhyllet i tyranniets slør.

Stop det. Nu!

 Dansk Folkeparti
www.danmarksfolkeparti.dk Tlf. 3337 5199 E-mail: df@df.dk

Gi os Danmark tilbage

Tørklædets trekant: Æstetik, etik og politik

- Det giver ikke længere mening at diskutere, hvorvidt tørklædet er symbol på kvindeundertrykkelse eller befrielse, eller hvorvidt det er pålagt af Koranen. Tørklædet er af tyrkiske storbykvinder blevet æstetiseret og er blevet en del af det, som tyrkiske kulturskribenter kalder "islamisk chique". I stedet for at gentage de gamle begreber og positioner, er det mere givtigt at være åben overfor de nye tendenser og forsøge at bruge nye begreber og alternative teorier for at fange, hvad der i virkeligheden foregår.

(Mehmet Ümit Necef, 2008)

Debat om tørklæder, rettigheder og mangfoldighed

- *Kan* tørklæder fortolkes som udtryk for tvang, selvbestemmelse eller islamisk chique?
- *Er tørklæder en* barriere for eller et redskab til integration?
- *Bør* tørklæder fortolkes en ret til religiøs og kulturel forskellighed?

Demokrati og populisme

- *Symbolpolitik*: Højrepopulistiske partier som DF anvender tørklæder/burka som redskab for en restriktiv udlændinge- og integrationspolitik
- *DK er unik*: DF er støtteparti for regeringen
- *Argumenter mod forbud*: Religionsfrihed – individets ret til at praktisere sin religion
- *Politisk Kultur*: Stærk tradition for individuelle frihedsrettigheder, fx ytringsfrihed

Konklusion: Demokrati og Mangfoldighed

En dobbelt udfordring til demokratiet:

At skabe et mangfoldigt demokrati der anerkender mangfoldighed og forsvare mindretals kulturelle og religiøse rettigheder i nationalstaten og forsvare individers rettigheder ud over nationalstaten – et globalt demokrati

REFERENCER

- Andersen, J., Christensen, A.-D., Langberg, K., Siim, B. og Torpe, L.: *Medborgerskab. Demokrati og politisk deltagelse*. Herning: Systime, 1993.
- R. Andreassen. 'Det islamistiske kvindesyn står i skærende kontrast til vores kvindesyn'. Nyhedsmediernes konstruktioner og intersektioner af køn, race, integration og ligestilling fra 1970'erne til 2000'erne", *NordNytt*, 2005/2006.
- Rikke Andreassen (2007). *Der er et yndigt land, Medier, minoriteter og danskhed*, Tiderne Skifter.
- Sherin Khankan. *Islam og forsoning – en offentlig sag*, Kbh.: Lindhart og Ringhof, 2006.
- S. Moller Okin with Respondents, ed. By Joshua Cohen, Matthew Howard and Martha Nussbaum (1999). Susan Moller Okin, "Is multiculturalism bad for women", Princeton University Press, 1999.
- Helene Pristed Nielsen (2008). *Etniske minoritetskvinders medborgerskab i Danmark*, i AMIDs skriftserie Nr. 63.
- Marshall, T.H. (2003). *Medborgerskab og social klasse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Mehmet Ümit Necef (2008). *Islamisk Chique*, Center for Melle møstudier
- Mehmet Ümit Necef (2010). *Tørklædets trekant: Æstetik, etik og politik*, Center for Melle møstudier
- M. Rostgård, & L. Schou (2010). *Kultur møder – i dansk kolonihistorie*, Gyldendal.
- B. Siim. *Medborgerskabets udfordringer – belyst ved politisk myndiggørelse af etniske minoritetskvinder*, Århus Universitetsforlag, 2003.
- B. Siim: "Køn, rettigheder og globalt medborgerskab". *GRUS*. Temanummer. Globalisering, europæisering og demokrati, No. 75-76, 2005.
- B. Siim. "Globalisering, multikulturalisme og medborgerskab – ligestillingsdilemmaer" i *Tidsskriftet Politik*, nr. 3, 2007
- B. Siim (2010). "Det muslimske tørklæde, danskhed og national selvforståelse" i Inge Degn & Kirsten Søholm red. *Bag om sløret*, Aarhus Universitetsforlag (fortc)
- B. Siim (2010). "Medborgerskab og mangfoldighed" i J. Elm Larsen & I. Horneman Møller, *Socialpolitik*, Hans Reitzels Forlag (fortc.)
- B. Siim & H. Skjeie. "Tracks, intersections and dead ends. State feminism and multicultural retreats in Denmark and Norway" i *Ethnicities*, Special Issue, The Rights of Women and the Crisis of multiculturalism, No. 4, 2007.
- Thyssen, Ole (2008). "Fire demokratiske udfordringer", i *Demokratikanon*, Undervisningsministeriet